

**การนำหลักโยนิโสมนสิการมาปรับใช้กับหลักการชั่งน้ำหนัก
พยานหลักฐานในคดีอาญา***
**THE PRINCIPLE OF YONISOMANASIKÀRA APPLY TO WEIGHING OF
EVIDENCE IN CRIMINAL CASE**

ธวัช พงษ์ชูแสง

Thawat Phongsuthang

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

Thammasat University, Thailand

E-mail: dhhaawat4804@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน 2) ศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน และ 3) นำเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสารและตำราทางกฎหมาย ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักโยนิโสมนสิการคือ กระบวนการคิดอย่างเป็นขั้นตอน การรู้จักคิด หรือวิธีการแห่งปัญญา ได้แก่ 1.1) วิธีสืบสาวเหตุปัจจัย 1.2) วิธีแยกแยะส่วนประกอบ 1.3) วิธีสามัญลักษณ์ 1.4) วิธีอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหา 1.5) วิธีอรรถธรรมสัมพันธ์ 1.6) วิธีเห็นคุณค่าโทษและทางออก 1.7) วิธีรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม 1.8) วิธีเร้าคุณธรรม 1.9) วิธีอยู่กับปัจจุบัน และ 1.10) วิธีวิภาษวาท 2) กฎหมายที่เกี่ยวข้องคือ หลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานคดีอาญาเป็นการใช้ดุลพินิจการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเพื่อประเมินความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 เป็นปัญหากฎหมายที่มีการใช้ดุลพินิจไว้วางใจโดยไม่มีขอบเขต ให้ศาลใช้ดุลพินิจอิสระหรือกฎหมายบัญญัติไว้มอบความไว้วางใจให้บุคคลมากกว่าตัวบทกฎหมาย และ 3) นำหลักโยนิโสมนสิการประยุกต์ใช้โดยเพิ่มเติมกฎหมายประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 ควรกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนการชั่งน้ำหนักชัดเจน มีการคัดแยกพยานหลักฐาน กำหนดประเภทค่าน้ำหนักพยานหลักฐานที่น่าเชื่อถือและพยานหลักฐานที่ไม่น่าเชื่อถือหรือพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือน้อย พยานหลักฐานที่มีความมั่นคงกับ

* Received 15 November 2020; Revised 19 December 2020; Accepted 20 December 2020

พยานหลักฐานที่ไม่มีความมั่นคง และพยานหลักฐานที่มีคุณค่าเชิงพิสูจน์กับพยานหลักฐานที่ไม่
มีคุณค่าเชิงพิสูจน์

คำสำคัญ: โยนิโสมนสิการ, การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน, ดุลพินิจอิสระ

Abstract

The Objectives of this research article were to 1) study in Buddhist Scriptures, analyze the main concepts of Yonisomanasikarn on weighing evidence, 2) study and research problem concepts and legal principles concerning weighing evidence in criminal cases under current Thai law, and 3) the main idea of Yonisomanasikarn is proposed to be apply to improve and amend laws, regulations, requirements or recommendations for the weighing of evidence in criminal cases more clearly. This research was a qualitative research use study of documents and legal texts. The research results found that: 1) Yonisomanasikarn principles is a cognitive process, knowing the idea or the method of wisdom include: 1.1) investigation method factor, 1.2) methods to distinguish components, 1.3) ordinary methods, 1.4) noble Truths or problem solving methods, 1.5) attitudes, 1.6) ways to see you Penalty and exit, 1.7) how to know the real value, 1.8) moral stimulation, 1.9) living in the present and 1.10) the method. 2) The relevant laws are: the principle of weighing evidence in criminal cases is the judgment of weighing evidence to assess the reliability of evidence. According to Section 227 of the Criminal Procedure Code, it is a law issue that has a wide range of discretion without boundaries. The court will exercise its independent discretion. Or the law provided to entrust more people than the law. And 3) apply the principles of Yonisomanasikarn by adding the Criminal Procedure Code Act 1934, Section 227 should clearly define the rules for weighing procedures. With the separation of evidence determine the type of weight, evidence that is reliable and evidence that is unreliable, or evidence that is of low credibility. Solid evidence versus unstable evidence And evidence of proven value versus evidence of no proven value.

Keywords: Yonisomanasikarn, Weighing Evidence, Independent Judgment

บทนำ

ในประเทศไทยเกิดอาชญากรรมขึ้นมากมายในแต่ละวัน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของคดีอาญา หรือคดีแพ่ง การจะเอาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงมาลงโทษตามกระบวนการยุติธรรมนั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง เมื่อคดีส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับหลากหลายสาขาวิชาในตัวเองจึงมีประเด็นข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องด้วยวิทยาศาสตร์หลากหลายสาขา ทำให้พยานหลักฐานที่ยกขึ้นอ้างในคดีมีความเกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และวิทยาการแขนงต่าง ๆ อยู่เกือบตลอดเวลา ระบบกฎหมายจึงพยายามที่จะเชื่อมโยงการรับฟังพยานหลักฐานทางวิทยาศาสตร์มากขึ้น จึงได้นำเอาความรู้ทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาพัฒนาใช้ในการพิสูจน์หลักฐานต่าง ๆ ให้ได้ผลที่ถูกต้องแท้จริงตามหลักการทางวิทยาศาสตร์เพื่อติดตามเอาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษตามกฎหมาย โดยมีการนำพยานหลักฐานเข้ามาช่วยในการหาตัวผู้กระทำความผิดที่แท้จริงซึ่งพยานหลักฐานที่ว่านั้น ก็เป็นพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์ ประกอบด้วย พยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ (Sinloya. P., 2017) โดยที่ศาลสามารถชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ด้วยตนเองและพิจารณาว่าพยานหลักฐานใดมีน้ำหนัก หนักแน่น มั่นคงให้รับฟังโดยปราศจากข้อสงสัยเพื่อลงโทษจำเลย เห็นได้ว่า ศาลนั้นมีพื้นฐานความรู้ความเชี่ยวชาญที่แตกต่างกัน การเชื่อและยอมรับในพยานหลักฐานจึงไม่เหมือนกัน พยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์นั้นเป็นพยานหลักฐานที่เกิดขึ้นด้วยการวิเคราะห์หรือวิจัย ดังนั้น หลักในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา จึงได้ระบุกฎหมายในการนำพยานหลักฐานเหล่านี้เป็นพยานหลักฐานอย่างหนึ่งที่จะนำเข้าสู่กระบวนการพิจารณาหรือจะนำเข้าสู่ความรู้ของศาล โดยกำหนดวิธีการนำสืบไว้คือ หากคู่ความประสงค์จะอ้างหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์เข้าสู่สำนวน เพื่อนำสืบข้อเท็จจริงให้น่าสืบโดยผู้เชี่ยวชาญซึ่งได้ทำการตรวจหรือได้ตรวจ วิเคราะห์ วิจัย หรือสังเกตเหตุการณ์หรือสิ่งของต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับในคดีนั้น ดังนั้น กล่าวได้ว่าพยานหลักฐานทางนิติวิทยาศาสตร์คือ พยานความเห็นของผู้เชี่ยวชาญตามกฎหมาย อันมีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการยุติธรรมยุคใหม่ที่มุ่งเน้นพิสูจน์การกระทำความผิดของคนร้ายโดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเข้ามาช่วย (Kitboon, A., 2015) เมื่อพิจารณาแล้วศาลจำเป็นต้องมีความรู้ทางด้านนิติวิทยาศาสตร์และมีความเข้าใจการทำงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มากที่สุด เพื่อที่จะสามารถใช้ดุลยพินิจในการวินิจฉัยพยานหลักฐานในการพิจารณาคดีได้อย่างเป็นธรรม และผู้เชี่ยวชาญหรือนักนิติวิทยาศาสตร์ก็ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐาน โดยต้องทำการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานอย่างรอบคอบระมัดระวัง และปฏิบัติตามขั้นตอนให้ถูกต้อง ตั้งแต่การตรวจสถานที่เกิดเหตุ การเก็บรวบรวมพยานหลักฐาน การส่งมอบวัตถุพยาน การตรวจพิสูจน์ จนกระทั่งการสรุปผล ทั้งนี้ เพราะเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญและจำเป็นในกระบวนการยุติธรรม ผู้เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมทุกฝ่ายจำเป็นต้องมีความรู้ ความเข้าใจหลักการพิจารณาคดีตามพยานหลักฐานของศาลเพื่อที่ทุกขั้นตอนการปฏิบัติงานตั้งแต่การรวบรวมพยานหลักฐาน

การเก็บรักษา จนกระทั่งการนำพยานหลักฐานเข้าสู่การรับรู้ของศาลจะได้เป็นไปอย่างสะดวก รวดเร็ว ยุติธรรม โปร่งใส ตรวจสอบได้

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 วรรคหนึ่ง บัญญัติว่า “การพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นอำนาจของศาล ซึ่งต้องดำเนินการให้เป็นไปตาม กฎหมายและในพระปรมาภิไธยพระมหากษัตริย์” และวรรคสองบัญญัติว่า “ผู้พิพากษาและ ตุลาการย่อมมีอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายให้เป็นไป โดยรวดเร็ว เป็นธรรม และปราศจากอคติทั้งปวง” ตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญดังกล่าวเป็นการ รับรองคุ้มครองอำนาจของศาลให้มีอิสระปราศจากการครอบงำและพิพากษาคดีโดยปราศจาก อคติ นับว่าศาลได้รับการยอมรับและการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ (รัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, 2560) การพิจารณาพิพากษาคดีกฎหมายให้อำนาจ ผู้พิพากษาในการใช้ดุลพินิจอิสระในการพิพากษาคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความ อาญา มาตรา 227 วรรคหนึ่งบัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่าพนักงานหลักฐานทั้ง ปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริงและจำเลยเป็นผู้กระทำ ความผิดนั้น” และวรรคสองบัญญัติว่า “เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความ ผิดหรือไม่ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย” ดังนั้น การชี้ว่าพนักงานหลักฐาน ทั้งปวงจึงเป็นอำนาจการใช้ดุลพินิจของผู้พิพากษาโดยเฉพาะ ผลแห่งคำพิพากษาไม่ว่าจะมีค่า วินิจฉัยไปในทางใดย่อมมีผลกระทบต่อกฎหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งคดีที่จำเลยขอหรือฟื้นคดีอาญา ขึ้นใหม่ หากผู้พิพากษาวินิจฉัยคดีผิดพลาดย่อมทำให้รัฐต้องสูญเสียเงินจากงบประมาณแผ่นดิน จำนวนมากโดยที่ผู้พิพากษาไม่ต้องรับผิดชอบในผลการตัดสินใจของตนแต่อย่างใด คำพิพากษา ทุกระดับชั้นศาลย่อมมีความสำคัญเสมอ (พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา พุทธศักราช 2477, 2477) ดังนั้น ผู้พิพากษาซึ่งมีอำนาจในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชี้ว่า พนักงานหลักฐานจึงต้องตระหนักและพิจารณาใคร่ครวญตรวจสอบพยานหลักฐานในคดี อย่างรอบคอบ ซึ่งตามบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 เป็น เครื่องมือสำคัญของผู้พิพากษาที่กฎหมายบัญญัติให้อำนาจใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้างขวาง โดยไม่ ปรากฏว่ามีกฎหมายวางกฎเกณฑ์ให้ผู้พิพากษาใช้เป็นแนวทางในการประเมินความน่าเชื่อถือ ของพยานหลักฐานแต่อย่างใด เมื่อให้อำนาจใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้างขวางแล้ว ผู้พิพากษาจึงใช้ อำนาจดุลพินิจตามประสบการณ์และเหตุผลของตน หากผู้พิพากษาใช้ดุลพินิจหยิบยก พยานหลักฐานที่มีคุณค่าความน่าเชื่อถือมาวินิจฉัยสนับสนุนเหตุผลของคำพิพากษา คำพิพากษานั้นย่อมมีความน่าเชื่อถือ แต่หากหยิบยกพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าความน่าเชื่อถือ หรือเป็นพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือน้อยมาวินิจฉัยสนับสนุนเหตุผลคำพิพากษา คำพิพากษา นั้นย่อมผิดพลาดไม่ตรงกับข้อเท็จจริงและขาดความน่าเชื่อถือ ซึ่งผลแห่งคำพิพากษาที่ผิดพลาด ไม่ตรงกับข้อเท็จจริงย่อมส่งผลกระทบก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่ความและก่อให้เกิดความ

เสียหายต่อรัฐ ส่งผลให้ประชาชนผู้มีอรรถคติหรือสังคมขาดความเชื่อถือและลดความศรัทธาในองค์กรศาลยุติธรรม

จากการศึกษากฎหมายลักษณะพยานไทยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานเปรียบเทียบกับกฎหมายลักษณะพยานในคดีอาญาปัจจุบัน ปรากฏว่ามีความแตกต่างกันหลายประการกล่าวคือ ตามกฎหมายไทยอดีตนั้นได้บัญญัติหลักเกณฑ์และกรอบวิธีการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาไว้ค่อนข้างชัดเจน แต่ตามกฎหมายปัจจุบันที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 ไม่ได้กำหนดกฎเกณฑ์หรือกรอบวิธีการใช้ดุลพินิจไว้แต่อย่างใด หากแต่เป็นการบัญญัติกฎหมายที่ให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจที่อิสระในการวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานไว้กว้าง ๆ เท่านั้น อำนาจการใช้ดุลพินิจที่กว้างขวางนี้อาจทำให้ศาลใช้ดุลพินิจตามความคิดเห็นของตนไปคนละทิศคนละทาง ขาดหลักนิติทัศนะ หมายความว่า “วิธีคิดในเชิงระบบคิดในทางนิติศาสตร์ มีนิติวิธีและอิงหลักกฎหมาย หลักความเป็นธรรม และอยู่ในกรอบแห่งนิติธรรม ไม่ตีความหรือใช้กฎหมายตามอำเภอใจหรือตามผลประโยชน์ส่วนตนหรือส่วนที่ตนรับผิดชอบโดยไม่ได้คำนึงถึงความเป็นธรรมที่กฎหมายกำหนด มีจิตสำนึกการใช้กฎหมายที่ยึดมั่น ในคุณธรรมและจริยธรรม” (ณรงค์ ใจหาญ, 2562) ซึ่งกฎหมายลักษณะพยานของไทยในอดีตให้อำนาจผู้พิพากษาหรือผู้มีอำนาจตัดสินคดีมีอิสระใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทุกฝ่าย แต่ต้องกระทำโดยไตร่ตรองให้รอบคอบถี่ถ้วนตลอดจนสิ้นกระแสความเสียก่อนจึงจะตัดสินคดี (ภูมิรินทร์ บุตรอินทร์, 2562) และผลจากการใช้ดุลพินิจที่ขาดหลักการนี้จึงอาจส่งผลให้เกิดความเสียหายต่อรัฐหรือประชาชนผู้มีอรรถคติทั้งในปัจจุบันและในอนาคตได้ ด้วยเหตุนี้จึงจำเป็นที่จะต้องนำหลักธรรมมาปรับใช้ควบคู่กับหลักกฎหมายในการปกครองบ้านเมือง การนำหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นหลักธรรมที่สำคัญในกระบวนการคิดตามแนวทางพระพุทธศาสนาซึ่งสามารถนำหลักการดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในกระบวนการคิดต่าง ๆ ได้ตามความเหมาะสม (พระสมณิก จรโณ, 2561) ในการนำมาประยุกต์ใช้ซึ่งมีกรอบแนวทางวิธีการคิดวิเคราะห์เหตุผลและการประเมินความน่าเชื่อถือของข้อเท็จจริงหลายประการ และเคยบัญญัติเนื้อหาไว้ในกฎหมายไทยในอดีตที่เกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมาก่อน เมื่อมีการแก้ไขปรับปรุงระบบกฎหมาย หลักการดังกล่าวจึงถูกยกเลิกไป

เมื่อพิจารณาเห็นได้ว่า หากนำหลักการดังกล่าวที่เคยบัญญัติไว้ในกฎหมายในอดีตมาประยุกต์ใช้กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาในปัจจุบันก็จะทำให้การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมีหลักเกณฑ์ที่ช่วยให้ผู้พิพากษาใช้เป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาได้ตรงกับข้อเท็จจริงหรือใกล้เคียงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด ซึ่งจะเป็นการเสริมสร้างความเชื่อมั่น ความศรัทธาในภาพรวมของศาลยุติธรรมในการอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนหรือสังคมให้เป็นไปตามเป้าหมายของศาลยุติธรรมต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจโดยทำการศึกษาหลักโยนิโสมนสิการมาปรับใช้กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา

เพื่อนำหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน
2. เพื่อศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน
3. เพื่อนำเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การนำหลักโยนิโสมนสิการมาปรับใช้กับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาเป็นวิธีวิจัยเชิงคุณภาพจากการศึกษาเอกสาร และตำราทางกฎหมาย ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัยในแต่ละขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ด้านขอบเขต ได้แก่ ด้านเนื้อหาโดยทำการรวบรวม ค้นคว้า คำพิพากษา และคำวินิจฉัยของศาลจากเอกสาร หนังสือ ตำรา เว็บไซต์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยรวบรวม คำพิพากษาและคำวินิจฉัยที่คดีถึงที่สุดแล้วจากระบบสืบค้นคำพิพากษา คำสั่ง คำร้องและคำวินิจฉัยของศาลที่เกี่ยวข้อง
2. ด้านเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้วิจัยถอดบทเรียนและวิเคราะห์จากคำพิพากษาของศาลในคดีที่เกี่ยวข้องกับนิติวิทยาศาสตร์ซึ่งมีการตัดสินคดีถึงที่สุดแล้ว โดยจะนำมาวิเคราะห์อย่างเหมาะสม บนพื้นฐานของการตรวจพิสูจน์หลักฐานทางด้านนิติวิทยาศาสตร์ และการพิจารณาคดีของศาล
3. ด้านการเก็บข้อมูล คือ โดยแบ่งวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การศึกษาหลักธรรมโยนิโสมนสิการในคัมภีร์พุทธศาสนา ระยะที่ 2 ศึกษาปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา และระยะที่ 3 เสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น
4. ด้านการวิเคราะห์ข้อมูล คือ โดยการใช้ข้อมูลเอกสาร (Content Analysis) และเทคนิคการวิเคราะห์ถอดรหัสด้วยการลดทอนข้อมูลแบบตีความสร้างข้อสรุปจัดหมวดหมู่ และสรุปประเด็น

ผลการวิจัย

1. การศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน พบว่า มีวิธีปฏิบัติ 10 วิธี ได้แก่

1.1 วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย คือ พิจารณาปรากฏการณ์ที่เป็นผล ให้รู้จักสภาวะที่เป็นจริง หรือพิจารณาปัญหาหาหนทางแก้ไข ด้วยการค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่าง ๆ ที่สัมพันธ์ส่งผลสืบทอดกันมา สืบค้นไล่ไปทางปลายหรือสืบย้อนมาทางต้น หากศาลค้นหาความจริงในแง่สืบสาวหาสาเหตุปัจจัยอันแท้จริงก็จะทราบผลว่าเพราะเหตุใดจึงเกิดการกระทำเช่นนั้นได้ การใช้ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมิใช่เพียงเพื่อวัตถุประสงค์ว่าเชื่อหรือไม่เชื่อพยานหลักฐานว่าจำเลยเป็นผู้กระทำความผิดจริงหรือไม่เท่านั้น หากเชื่อพยานหลักฐานว่าจำเลยกระทำความผิดแล้วศาลตัดสินลงโทษตามตัวบทกฎหมายซึ่งกฎหมายกำหนดอัตราโทษเท่าใดก็ลงโทษตามกฎหมายนั้น เพียงเท่านั้นยังไม่เพียงพอที่จะถือว่าเป็นการให้ความยุติธรรมสุดสายทาง ศาลยังจะต้องค้นหาความจริงโดยการค้นหาสาเหตุแห่งการกระทำความผิดของจำเลยแล้วจึงใช้ดุลพินิจในการกำหนดโทษให้เหมาะสมกับความผิดที่กระทำลงด้วยจึงจะถือว่าเป็นการใช้ดุลพินิจด้วยความยุติธรรมอย่างแท้จริง สามารถสืบสาวเหตุปัจจัยได้ 2 แบบ คือ วิธีคิดแบบปัจจัยสัมพันธ์และวิธีคิดแบบสอบสวน

1.2 วิธีคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ หรือเรียกว่า วิธีคิดแบบวิเคราะห์ เช่น โจทก์นำสืบว่าจำเลยทั้งสามคนร่วมกันลักทรัพย์ของผู้เสียหายหลายรายการ หากแยกแยะออกอาจจะทราบความจริงว่า จำเลยแต่ละคนเข้าไปลักทรัพย์ของผู้เสียหายคนละวันคนละเวลาและลักทรัพย์แต่ละรายการต่างกัน ข้อหาร่วมกันลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 335 กับข้อหาลักทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 334 มีอัตราโทษสูงต่ำไม่เท่ากัน

1.3 วิธีคิดแบบสามัญลักษณะ คือ การมองอย่างรู้เท่าทันความเป็นอยู่เป็นไปของสิ่งทั้งหลายซึ่งจะต้องเป็นอย่างนั้น ๆ ตามธรรมดาของมันเอง นำเอารูปหรือสังขารมาพิจารณาตามหลักแห่งคติธรรมดาของไตรลักษณ์ ให้เห็นสภาวะที่เป็นของไม่เที่ยง ทำให้ทราบความจริงของธรรมชาติมนุษย์ เช่น เหตุเกิดประมาณ 10 ปี มาแล้ว ขณะเกิดเหตุพยานอายุ 60 ปี พยานมาเบิกความอายุ 70 ปี เนื่องจากเหตุการณ์ที่ผ่านมาเป็นเวลานาน ประกอบกับพยานอายุมากแล้วอาจหลงลืมหรือจำเหตุการณ์คลาดเคลื่อนไปบ้างเพราะความเปลี่ยนแปลงของสภาพร่างกายที่เสื่อมโทรม หากพยานเบิกความแตกต่างจากคำให้การชั้นสอบสวนบ้างเล็กน้อยก็ถือว่าเป็นเรื่องธรรมดาของหลักไตรลักษณ์ หากไม่ใช่สาระสำคัญก็มีน้ำหนักรับฟังได้ ดังนั้นหากข้อเท็จจริงเป็นไปตามสภาพของพยานดังกล่าวก็ถือว่าเป็นธรรมดาของพยาน ขอยกตัวอย่าง เช่น “คำพิพากษาที่ 143 พ.ศ. 2454 ผู้เป็นตุลาการจะจำใส่ไว้เสมอเมื่อจะพิเคราะห์เอาข้อเท็จจริงแห่งคดีนั้นแลคดีนี้โจทก์หาว่านายเซียนกับพวก ผูดคร่ำอำแดงม่าไปเพื่อทำอนาจาร จำเลยแก้ว่าไม่ได้ผูดคร่ำ อำแดงม่ารักใคร่ตามมาเอง เป็นใจความว่าหญิงสมัครรักใคร่ชายเป็นขู้สาวลักพากันไป ข้อต่อสู้ข้อนี้จำเลยจำต้องสืบให้สมจริงตลอดแต่ต้นจนที่สุดพอที่จะให้

เชื่อฟังได้ ไม่ใช่แต่สักว่าสืบ สักว่ามีคนมาเบิกความ วิ้ววประเด็นว่ารักใคร่กันก่อนหน้านี้ จำเลยมี
อำนาจเป็นผู้ชักสื่อเบิกความว่าจำเลยวานพยานให้ไปพูดกับอำแดงเฒ่าว่าจำเลยชอบใจ
อำแดงเฒ่าหัวเราะ แม่สื่อมีฝีปากแต่เท่านี้เห็นว่าไม่ใช่แม่สื่อจริง เป็นแต่แม่สื่อรับสมอ้าง เพราะ
วิชัยรับชักสื่อให้เขาควรจะต้องตีฝีปากดีกว่านี้ แล้วรู้ต้นลึกความในของคู่สาวกว่าที่ให้การมานี้
ถ้าว่าฉันที่คู่สาวคู่นี้ได้มีมาก่อนแล้วจริง เหตุไรนายเขียนจำเลยจะสืบไม่ได้ให้กระจางแจ้งชัด สืบ
แต่เดิน ๆ เท่านั้น จะว่าเป็นเพราะความละอายไม่อยากขยายความลับของหญิงเพื่อจะรักษาสัตย์
รักษาชื่อหญิงซึ่งตนรักตนถนอมไม่เอาออกประจานกลางศาล ดังนี้ เห็นว่าเป็นธรรมะสูงเกินกับ
นายเขียนจะคิดถึง แท้ที่จริงนายเขียนสืบพยานแต่พอเป็นกิริยาตบตาท่านผู้พิพากษาศาลมณฑล
ศาลข้าหลวงพิเศษเท่านั้น ก็เห็นว่าเหลือพอประเด็นข้อต่อสู้ของนายเขียน จำเลยว่าหญิงสมัคร
รักใคร่นี่จึงต้องวินิจฉัยว่าสืบไม่สมเลย กลับเป็นกลอุบายแก้ความด้วยปลูกพยานเท็จทั้งสิ้น”
จะเห็นได้ว่า ตามคำวินิจฉัยดังกล่าว ศาลได้นำวิธีคิดแบบสามัญลักษณะ หรือวิธีคิดแบบรู้เท่าทัน
ธรรมตามวิเคราะหว่าปกติของการเป็นแม่สื่อแม่ชักจะต้องรู้ความในใจของชายหญิงที่มีใจให้แก่
กัน การที่จำเลยนำสืบแต่เพียงว่าหญิงรักใคร่ตามจำเลยมาเองก็เพื่อให้ศาลไม่ลงโทษหรือลดโทษ
อันเป็นข้ออ้างตามธรรมดาของจำเลย จำเลยสืบไม่ได้ตามที่อ้าง จึงทำให้การวินิจฉัยคดีได้ตรงกับ
ข้อเท็จจริงและลงโทษได้เหมาะสมกับความผิดของจำเลย

1.4 วิธีคิดแบบอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหา เรียกตามโวหารทางธรรมได้ว่า
วิธีแห่งความดับทุกข์ จัดเป็นวิธีคิดแบบหลักอย่างหนึ่ง เพราะสามารถขยายให้ครอบคลุมวิธีคิด
แบบอื่น ๆ ได้ทั้งหมด วิธีนี้เป็นวิธีแก้ปัญหาที่ต้นเหตุของปัญหา เมื่อแก้ที่ต้นเหตุแห่งปัญหาแล้ว
ผลที่เกิดขึ้นย่อมได้รับการแก้ไขด้วย วิธีคิดแบบอริยสัจหรือคิดแบบแก้ปัญหาล้ายกับหลัก
เจตนารมณ์การลงโทษผู้กระทำความผิด และหลักการคุมประพฤติแก้ไขพฤติกรรมของจำเลย

1.5 วิธีคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์ คือ พิจารณาให้เข้าใจความสัมพันธ์ระหว่าง
หลักการกับความมุ่งหมาย เป็นความคิดที่มีความสำคัญมาก เมื่อจะลงมือทำการตามหลักการ
อย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อให้ได้ผลตรงตามความมุ่งหมายไม่กลายเป็นการกระทำที่เคลื่อนไหวคลาด
เคลื่อนลอย หรือมลาย การคิดแบบอรรถธรรมสัมพันธ์นี้ ผู้ปฏิบัติต้องปฏิบัติตามความมุ่งหมาย
เช่น นักกฎหมายต้องยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law)

1.6 วิธีคิดแบบเห็นคุณโทษและทางออก เป็นการมองสิ่งทั้งหลายตามความ
เป็นจริง ซึ่งเน้นการยอมรับความจริงตามที่สิ่งนั้น ๆ เป็นอยู่ทุกแง่ทุกด้าน ทั้งด้านดีด้านเสีย และ
เป็นวิธีคิด ที่ต่อเนื่องกับการปฏิบัติ ก่อนจะแก้ปัญหาคงเข้าใจปัญหาให้ชัดและรู้ที่ไปให้ดีกว่า
หรือก่อนจะละสิ่งหนึ่งไปหาอีกสิ่งหนึ่ง ต้องรู้จักทั้งสองฝ่ายดีพอ เช่น จำเลยเป็นหญิงมีบุตรอายุ
ประมาณ 3 ขวบ แยกทางกับสามี หากจำคุกหญิงดังกล่าวอาจไม่มีผู้ดูแลบุตร หรือกรณีเด็กวัยรุ่น
ได้เสียกันจนตั้งครรภ์ แต่บิดามารดาฝ่ายหญิงต้องการให้ดำเนินคดีจนถึงที่สุด หากฝ่ายชาย
ต้องโทษจำคุก เด็กหญิงวัยรุ่นกับบุตรจะอยู่ในสังคมในสภาพใด สิ่งเหล่านี้แม้เห็นว่าเป็นการ
กระทำความผิดตามกฎหมาย แต่ผู้พิพากษาต้องหาทางออกที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา

1.7 วิธีคิดแบบรู้คุณค่าแท้คุณค่าเทียม หมายถึง สิ่งที่มีประโยชน์น้อยหรือไม่มีประโยชน์หรืออาจเป็นโทษ ก่อนการพิจารณาชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ผู้พิพากษาที่มีหน้าที่ตัดสินคดีควรแยกจัดลำดับประเภทของพยานว่าเป็นพยานชั้นที่หนึ่ง พยานชั้นที่สอง ประจักษ์พยาน พยานแวดล้อม พยานบอกเล่า พยานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือหรือไม่น่าเชื่อถือ พยานที่มีความมั่นคงหรือไม่มีความมั่นคง พยานที่มีคุณค่าแก่การรับฟังหรือไม่มีคุณค่าแก่การรับฟัง หรือวัตถุพยานที่ผ่านการตรวจพิสูจน์แล้ว เมื่อคัดแยกจัดลำดับประเภทพยานแล้วจะทำให้วินิจฉัยคดีได้ถูกต้อง ขอยกตัวอย่างคดีในสมัยไทยโบราณ เช่น ในสมัยพระเจ้ากรุงธนบุรีเมืองเชียงใหม่พระองค์หนึ่งเสด็จออกเป็นประธานพิจารณาคดี ณ ศาลหลวง เมื่อวันขึ้น 3 ค่ำ เดือน 10 ปีกาไก่ (ตรงกับวันที่ 31 พฤษภาคม จุลศักราช 745 หรือ ค.ศ. 1383 หรือ พ.ศ. 1926) มีคดีอาญาเรื่อง ลักทรัพย์ ข้อเท็จจริงได้ความว่า มีขุนนางหัวเมืองชื่อหมื่นตางกับหมื่นพุกำเดินทางจากเมืองเชียงแสนจะไปเมืองเชียงใหม่ ระหว่างทางจึงนอนพักค้างแรมด้วยกัน คืนเกิดเหตุหมื่นตางลักเต้าปูนและไม้ควักปูนซึ่งทำด้วยทองคำของหมื่นพุกำไปเป็นของตนโดยทุจริตหมื่นตางตัดสินว่า “มาด้วยกันนอนด้วยกันของหายจึงตัดสินให้หมื่นตางชดใช้ค่าเสียหาย” หลังจากนั้นหมื่นตางแยกส่วนเอาเต้าปูนไปให้ลูกน้องนำไปขายให้เมียนายช่างปากเถิน และเอาไม้ควักปูนแยกขายให้แก่หญิงคนหนึ่ง และแนะนำว่าให้เอาไปขายต่อให้กับเมียนายช่างปากเถินจะได้ราคา เพราะเต้าปูนกับไม้ควักปูนเข้ากันได้ หญิงคนดังกล่าวก็นำไปขายได้กำไร หมื่นตางทราบเรื่องจึงขอซื้อต่อจากเมียนายช่างปากเถินแล้วนำไปคืนให้แก่หมื่นพุกำ หมื่นตางและหมื่นพุกำจึงไปหาหมื่นตราาย หมื่นตราายตัดสินว่า “ได้ของกลางกับเมียนายช่างปากเถินเท่ากับเมีย เมียนายช่างปากเถินรู้เห็นเป็นใจกับคนร้ายจึงตัดสินให้ชดใช้ราคาเต้าปูนและเงินที่หมื่นตางใช้ให้แก่หมื่นพุกำ” เมียนายช่างปากเถินขอผิดผ่อน ระหว่างนั้นเมียนายช่างปากเถินและนายช่างปากเถินจึงอุทธรณ์ต่อพระเจ้ากรุงธนบุรี ตนเองไม่รู้เห็นเกี่ยวกับการลักทรัพย์ พระเจ้ากรุงธนบุรีไต่สวนจนสิ้นกระแสความแล้วตัดสินว่า “หมื่นตราายตัดสินโดยไม่พิจารณาให้ถ่องแท้ เพียงฟังความหมื่นพุกำแล้วถือว่าเมียนายช่างปากเถินผิดถือว่า เป็นความผิดร่วมกัน จึงให้หมื่นตางและหมื่นตราายรับผิดร่วมกัน ส่วนหมื่นพุกำโลเลแต่ต้นไม่ควรได้ค่าปรับไหม” พระเจ้ากรุงธนบุรีตรัสแก่เสนามาตย์ทั้งหลายว่า “เรื่องการกล่าวโทษผู้อื่นนั้น หากว่าได้เห็นได้ยินว่าเขากล่าวหาว่าลักทรัพย์กันและจะลงโทษอย่าถือความเคียดแค้น อย่าริบติ อย่าริบว่าร้าย อย่าริบปรับไหมเสียก่อน เดียวไพร่ไทยจะฉิบหาย ควรทบทวนจนถ้วนถี่เสียก่อนแล้วจึงตัดสินความ พิจารณาแล้วเท่านั้นว่ามีโทษอย่างไร ก็ให้ปรับไหมตามควรแก่โทษเถิด ความอย่างนี้เขาเรียกว่า ต้นตัญเมื่อยังไม่ไต่สวนให้ถี่ ก็เหมือนตั้งด้ายหลายเส้นพาหลงไป แต่ถ้าได้ไต่สวนให้ชัดเจนแล้วก็เหมือนตั้งด้ายหลายเส้นมาสู่ผ้าผืนเดียว เปรียบเหมือนช่างทอและการทอผ้าที่ทุกนั่นเอง” จากการศึกษาบทบัญญัติกฎหมายไทยโบราณและตัวอย่างการพิพากษาคดีดังกล่าวแล้วจะเห็นได้ว่าหลักกฎหมายเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานบัญญัติไว้เป็นกรอบที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้พิพากษาศาลการยึดเป็นแนวทางการวินิจฉัยคดี

1.8 วิธีคิดแบบเจ้าคุณธรรม วิธีนี้เป็นหลักในการควบคุมจิตของตนไม่ให้ตกอยู่กับอคติ แม้ขณะสืบทอดผู้พิพากษาอาจไม่ค่อยพอใจกับคำพูดบางอย่างของพยานต้องระงับความโกรธ ครั้นเมื่อจะตัดสินคดีต้องตรวจดูคำพยานก็นึกถึงคำพูดที่พยานผู้นั้นกล่าวโต้ตอบบางอย่างที่ไม่บังควรก็ต้องรู้จักให้อภัยไม่นำมาเป็นอารมณ์ จะทำให้ความคิดฝ่ายอกุศลเข้าแทรกเกิดอคติได้ แม้บางครั้งจะทำให้ไม่พอใจบ้างก็ต้องหนักแน่นวางเฉย ถ้าคดีของบุคคลที่เราไม่พอใจในอารมณ์ควรชนะก็ต้องตัดสินให้ชนะไม่เพียงระลึกนึกถึงคำพูดหรืออาการที่ไม่น่าพอใจเป็นปัจจัยอันจะก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรม หรือกรณีพยานโจทก์ 2 ปาก เห็นเหตุการณ์เดียวกัน แต่เบิกความแตกต่างกันในรายละเอียด แสดงให้เห็นว่าพยานมีพื้นฐานการรับรู้ การปรุงแต่ง การถ่ายทอดที่แตกต่างกัน แต่ไม่ได้หมายความว่าพยานทั้งสองปากหรือปากใดปากหนึ่งไม่เห็นเหตุการณ์ ความแตกต่างเช่นนี้จะหยิบยกขึ้นมาเป็นเหตุยกฟ้องหรือเป็นเหตุสงสัยทันทีก็อาจทำให้เสียความเป็นธรรมได้

1.9 วิธีคิดแบบอยู่กับปัจจุบัน วิธีการพิจารณาด้วยปัญญาปัจจุบัน หมายถึง ขณะเดียวที่กำลังเกิดขึ้นเป็นอยู่ในปัจจุบัน หรืออยู่กับปัจจุบัน เช่น ขณะสืบทอดผู้พิพากษาต้องมีสติตั้งมั่นตั้งใจฟังคำพยานให้ชัดเจนแล้วจดบันทึกตามที่พยานเบิกความ หากไม่ใส่ใจในการฟังก็จะบันทึกไม่ถูกต้องหรือไม่ครบถ้วน ส่งผลให้การตรวจสำนวนตรวจคำเบิกความไม่ได้ข้อเท็จจริงครบถ้วนตามที่พยานเบิกความ ในขณะที่ตรวจสำนวนก่อนจะพิพากษาคดีต้องอยู่กับอารมณ์ปัจจุบัน เมื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแล้วเชื่อว่าจำเลยเป็นคนร้ายกระทำความผิดจริง แต่พยานหลักฐานของโจทก์มีเหตุสงสัยตามสมควร จึงยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และจำต้องปล่อยตัวจำเลยไปก็ต้องปล่อยตามเหตุแห่งกฎหมาย โดยไม่ต้องคำนึงว่าในอนาคตต่อไปจำเลยจะต้องไปก่อเหตุกระทำความผิดอีก หากจำเลยไปกระทำความผิดอีก เจ้าพนักงานตำรวจก็มีหน้าที่สืบสวนจับกุมจำเลยดำเนินคดีต่อไปได้อีก หากคำนึงถึงอนาคตโดยไม่คำนึงถึงหลักการพิสูจน์ตามกฎหมายแล้วจะทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมได้

1.10 วิธีคิดแบบวิภาษวาท วิธีคิดแบบวิภาษวาทเป็นวิธีการพูดแยกแยะพูดจำแนก พูดแจกแจง หรือการวิเคราะห์ การแสดงความจริงโดยแยกแยะออกให้เห็นทุกแง่ทุกด้าน ตรงข้ามกับคำว่า “อภังสวาท” หมายถึง การจับเอาแต่แง่ใดแง่หนึ่งด้านเดียว หรือบางแง่ขึ้นวินิจฉัยคลุมลงไปอย่างนั้นทั้งหมด หรือประเมินค่าบางส่วนเท่านั้นแล้วตัดสินลงไป ได้แก่ จำแนกด้านความจริง จำแนกโดยแยกส่วนประกอบ จำแนกโดยลำดับขณะ จำแนกโดยสัมพันธ์ เหตุแห่งปัจจัย การจำแนกโดยเงื่อนไข การจำแนกโดยทางเลือกหรือความเป็นไปได้อย่างอื่น และจำแนกโดยตอบปัญหาอย่างหนึ่ง

2. การศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน พบว่า ผู้พิพากษาเป็นบุคลากรในหน่วยงานของศาลยุติธรรมที่มีอำนาจอิสระในการพิจารณาพิพากษาทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาหรือคดีประเภทอื่น ๆ ตามที่กฎหมายบัญญัติอำนาจอิสระของผู้พิพากษาได้รับการรับรอง

คุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 188 สำหรับคดีอาญาได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 227 ที่ให้ผู้พิพากษามีอำนาจใช้ดุลพินิจวินิจฉัยซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ทั้งปวง ดุลพินิจการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานเป็นอำนาจของผู้พิพากษาโดยแท้ในการวิเคราะห์ประเมินผลพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอว่ามีน้ำหนักน่าเชื่อเป็นความจริงได้มากน้อยเพียงใด ดุลพินิจดังกล่าวต้องชอบด้วยเหตุผลภายใต้หลักนิติธรรม ขอยกตัวอย่างคดี “คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2206/2556 จากข้อเท็จจริงเบื้องต้นรับฟังได้ว่า ในวันเวลาและสถานที่เกิดเหตุตามฟ้อง มีผู้ขับรถจักรยานยนต์ชนรถจักรยานที่ นายเหลือ พ่อบำรุง ผู้ตาย ซึ่งเป็นเหตุให้ผู้ตายถึงแก่ความตายและรถจักรยานได้รับความเสียหาย คดีมีปัญหาต้องวินิจฉัยตามฎีกาของโจทก์ว่า จำเลยกระทำความผิดตามคำพิพากษาศาลชั้นต้นหรือไม่ โจทก์มีนางทัศนีย์ หาญพยัคฆ์ มาเป็นพยานเบิกความว่า รถยนต์กระบะแล่นแซงรถจักรยานยนต์ที่พยานขับล้าเข้าไปชนกับรถจักรยานที่ผู้ตายขี่สวนมาแล้ว คนขับรถยนต์กระบะหยุดรถ พยานหันหน้ารถจักรยานยนต์เพื่อให้ไฟหน้ารถส่องไปบริเวณที่เกิดเหตุ พบว่ารถยนต์กระบะหมายเลขทะเบียน บค 56 สกลนคร และเห็นคนขับรถเป็นผู้ชายเปิดประตูรถลงมาไปดูผู้ตายพยานก็ขับรถจักรยานยนต์ออกไปกับมีนายทวีเลิศ ท่อนทอง มาเป็นพยานเบิกความว่ามีผู้มาเล่าให้ฟังว่ารถยนต์กระบะหมายเลขทะเบียน บค 56 สกลนคร ขับแซงรถจักรยานยนต์ไปชนรถจักรยานที่ผู้ตายขี่ วันรุ่งขึ้นนางทัศนีย์มาเล่าเหตุการณ์ให้พยานฟังและบอกว่าเห็นผู้ชายลงมาจากรถยนต์กระบะ จากการวิเคราะห์ดุลพินิจและความเห็นการซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานของศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกาเห็นได้ว่า ผู้ใดขับรถยนต์กระบะหมายเลขทะเบียน บค 56 สกลนคร ชนกับรถจักรยานของผู้ตายในวันเวลาเกิดเหตุ ศาลชั้นต้นและศาลฎีกาเชื่อจำเลยเป็นผู้ขับรถเพราะผลการตรวจสอบทางทะเบียนมีชื่อจำเลยเป็นเจ้าของ และนายประพัฒน์ แสนเมืองโคตร ผู้ซื้อรถจากจำเลยและยืนยันว่าจำเลยเป็นผู้ใช้รถในช่วงวันเวลาเกิดเหตุจริงซึ่งจำเลยก็เบิกความรับข้อเท็จจริง ส่วนศาลอุทธรณ์ภาค 4 วินิจฉัยว่านางทัศนีย์เบิกความว่าเห็นผู้ชายเป็นผู้ขับรถ แต่จำเลยเป็นผู้หญิง ร่องรอยการเฉี่ยวชนรถยนต์กระบะเกิดทางซ้าย แผ่นป้ายทะเบียนรถยนต์กระบะไม่มีรอยบุบ พยานหลักฐานของโจทก์ยังมีเหตุอันควรสงสัย ยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลยตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 วรรคสอง พิจารณาแล้วพิพากษากลับให้ยกฟ้อง แต่ให้ซึ่งจำเลยไว้ระหว่างฎีกา” ผู้วิจัยเห็นว่า หากนำหลักโยนิโสมนสิการแบบวิธีสามัญลักษณ์มาปรับใช้ก็จะทราบว่าพยานปากนางทัศนีย์ที่เคยให้การต่อพนักงานสอบสวนในเวลาไม่นานนับจากวันเวลาเกิดเหตุย่อมจะให้การตามเหตุการณ์ที่ตนประสบพบมา โดยยังไม่ได้คิดจะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงถ้อยคำเหมือนในชั้นพิจารณา คำให้การชั้นสอบสวนย่อมมีน้ำหนักน่าเชื่อยิ่งกว่าคำเบิกความในชั้นพิจารณา ดังนั้น ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับผู้ขับรถยนต์กระบะในชั้นพิจารณาจึงไม่ควรให้น้ำหนักพยานปากนี้ ดังนั้น จะเห็นว่าตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 227 บัญญัติให้ศาลมีอำนาจในการในการใช้ดุลพินิจซึ่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง

กฎหมายได้บัญญัติการใช้ดุลพินิจไว้อย่างกว้าง ๆ โดยปล่อยให้ศาลใช้ดุลพินิจอิสระ หรือเป็นการที่กฎหมายบัญญัติไว้โดยมอบความไว้วางใจให้บุคคลมากกว่ามอบความไว้วางใจในตัวบทกฎหมาย ส่งผลให้ผู้พิพากษาแต่ละคนใช้ดุลพินิจวินิจฉัยคดีตามความรู้ ความสามารถ สามัญสำนึกและประสบการณ์ของตนแตกต่างกันไป หากดุลพินิจวินิจฉัยคดีแตกต่างกันเพราะการวิเคราะห์วินิจฉัยข้อเท็จจริงในพยานหลักฐานผิดพลาด จากผลคำวินิจฉัยที่แตกต่างกันทำให้คู่ความเกิดข้อสงสัยว่าคำวินิจฉัยใดเป็นคำวินิจฉัยที่ถูกต้อง คู่ความจึงจำเป็นต้องแสวงหาคำตอบที่แท้จริงโดยการใช้สิทธิอุทธรณ์หรือฎีกา ในระหว่างการพิจารณาคดีไม่ว่าจะอยู่ในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา คู่ความ หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอาจได้รับความเสียหาย กล่าวคือด้านผู้เสียหายอาจยังไม่ได้รับการเยียวยาخذใช้ค่าสินไหมทดแทนจนกว่าคดีจะถึงที่สุด ในด้านจำเลยอาจได้รับความเสียหายอันเนื่องมาจากถูกคุมขังในระหว่างการพิจารณาคดี นอกจากนั้นอาจส่งผลกระทบต่อบรรดาญาติพี่น้องของคู่ความทั้งสองฝ่ายอีกด้วย และผลของคำวินิจฉัยนั้นย่อมนำความเสียหายไปสู่บุคคลที่เกี่ยวข้องในวงกว้างได้

3. การเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น พบว่า หลักโยนิโสมนสิการซึ่งเป็นหลักการคิดวิเคราะห์โดยแยกคาย มีวิธีการและขั้นตอนการคิดอย่างมีเหตุผล หากนำไปประยุกต์โดยผสมผสานให้สอดคล้องกับหลักการของกฎหมายปัจจุบันแล้ว จะทำให้ผู้พิพากษาสมาสามารถนำไปเป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พุทธศักราช 2477 มาตรา 227 ซึ่งความอิสระของผู้พิพากษาในการทำคำพิพากษาคดีในประเทศไทยเป็นหลักสากลที่ได้รับรองจากหลักการพื้นฐานสหประชาชาติว่าด้วย “ความเป็นอิสระของฝ่ายตุลาการ” ทำให้ไม่เกิดการแทรกแซงไม่ว่าจะเป็นทางตรงหรือทางอ้อม หรือในการปฏิบัติยังไม่สอดคล้องกับ ประมวลจริยธรรมข้าราชการตุลาการ พ.ศ. 2552 ตามหมวดที่ 1 บัญญัติอุดมการณ์ของผู้พิพากษา ดังนั้น จากเหตุดังกล่าวประธานศาลฎีกามีอำนาจในการออกข้อกำหนดว่าด้วยหลักเกณฑ์ขั้นตอนการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา ข้อกำหนดประธานศาลฎีกา ควรกำหนดหลักเกณฑ์ขั้นตอนการชั่งน้ำหนักให้ชัดเจน โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการคัดแยกพยานหลักฐาน กำหนดประเภทค่าน้ำหนักพยานหลักฐานที่มีความน่าเชื่อถือและพยานหลักฐานที่ไม่มีความน่าเชื่อถือหรือพยานหลักฐานที่มีน้ำหนักน่าเชื่อถือน้อย พยานหลักฐานที่มีความมั่นคงกับพยานหลักฐานที่ไม่มีความมั่นคง และพยานหลักฐานที่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์กับพยานหลักฐานที่ไม่มีคุณค่าในเชิงพิสูจน์ เป็นต้น ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้พิพากษาได้ใช้เป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจวินิจฉัยชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาต่อไป

อภิปรายผล

จากการศึกษาในคัมภีร์พุทธศาสนา วิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน เห็นได้ว่า หลักโยนิโสมนสิการกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน ซึ่งหลักการดังกล่าวเป็นหลักการคิดวิเคราะห์อย่างถูกวิธี มีระเบียบขั้นตอนการคิดอย่างมีเหตุผล คิดตรงตามสภาวะและเหตุปัจจัย การคิดที่สืบค้นถึงต้นเค้า ไม่มองอย่างตื้นผิวเผินซึ่งตรงกับหลักการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานที่ศาลต้องวิเคราะห์ค้นหาให้พบความจริงว่าพยานหลักฐานที่คู่ความนำเสนอต่อศาลในการพิจารณาคดีนั้น ความจริงเป็นอย่างไร มีน้ำหนักเชื่อถือได้มากน้อยเพียงใด แล้วจึงตัดสินคดีอย่างมีเหตุผล ซึ่งในอดีตกฎหมายไทยโบราณนับตั้งแต่สมัยสุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง กรุงศรีอยุธยา กรุงรัตนโกสินทร์จนกระทั่งถึงสมัยรัชกาลที่ 5 ก็ยังคงนำแนวความคิดของหลักโยนิโสมนสิการมาเป็นแนวทางการพิจารณาพิพากษาคดีตลอดมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ จรัส เตชะวิจิตรว่า หลักธรรมิกสังคมนิยมที่นำมาประยุกต์ใช้ในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาตั้งแต่กระบวนการก่อนการพิจารณาคดี กระบวนการระหว่างการพิจารณาคดี และกระบวนการหลังการพิจารณาคดี การนำหลักธรรมิกสังคมนิยมมาใช้ในการดำเนินกระบวนการจะเป็นการปฏิบัติหน้าที่ที่ถือประโยชน์ของสังคมเป็นหลัก มิใช่ถือกฎหมายเป็นหลักเพราะการตีความตามตัวบทกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษรอาจกระทบต่อสังคม (จรัส เตชะวิจิตร, 2556) ซึ่งบางครั้งการบังคับใช้ที่ขาดหลักธรรมในการนำกฎหมายไปสู่การปฏิบัติอาจเป็นการใช้อำนาจโดยมิชอบ หรือใช้อำนาจโดยเห็นแก่ตัวเอง หรือพวกพ้องอย่างมีอคติ ดังนั้น การนำหลักธรรมิกสังคมนิยมที่นำมาประยุกต์ใช้ต้องเป็นไปเพื่อส่วนรวมอย่างยุติธรรม มีการควบคุมตนเองไม่ให้เกิดการละเมิดประโยชน์ของส่วนรวมและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และการเคารพต่อสรรพสิ่งชีวิตและเมตตากรุณาต่อกัน รวมถึงการทำงานด้วยความวิริยะอุตสาหะในหน้าที่ของตนเพื่อค้นหา หรือสร้างความยุติธรรมให้แก่ประชาชน หรือสังคม

จากการศึกษาค้นคว้าแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน เห็นได้ว่า จากบทบัญญัติประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 227 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง จะเห็นได้ว่ากฎหมายให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวงไม่ว่าจะเป็นพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์หรือฝ่ายจำเลย เมื่อชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานแล้วศาลจะประเมินความน่าเชื่อถือของพยานหลักฐาน สำหรับพยานหลักฐานฝ่ายโจทก์ต้องรับฟังได้ถึงระดับมาตรฐานการพิสูจน์ปราศจากข้อสงสัยตามสมควร มิใช่เพียงแต่สงสัยในรายละเอียดปลีกย่อยเล็กน้อยเท่านั้นก็จะยกประโยชน์สงสัยให้แก่จำเลยนั้นไม่ได้ หากพยานหลักฐานฟังได้ว่ามีความผิดเกิดขึ้นและจำเลยเป็นผู้กระทำความผิด ซึ่งแตกต่างจากคดีทางแพ่ง โดยคู่ความฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริง คู่ความฝ่ายนั้นย่อมต้องมีการพิสูจน์ข้อเท็จจริงที่ตนกล่าวอ้าง เช่น ในตอนต้นของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งของไทย มาตรา 84/1 บัญญัติว่า คู่ความ

ฝ่ายใดกล่าวอ้างข้อเท็จจริงเพื่อสนับสนุนคำคู่ความของตนให้คู่ความฝ่ายนั้นมีภาระการพิสูจน์ ข้อเท็จจริงนั้น อาจเกิดการผกผันในเรื่องภาระการพิสูจน์หรือการผลักระการพิสูจน์จาก คู่ความฝ่ายหนึ่งไปยังคู่ความอีกฝ่ายหนึ่งได้ เช่น การกล่าวอ้างข้อเท็จจริงใหม่ขึ้นมาในคดีของ คู่ความฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ทำให้เกิดกลไกการสลับไปมาระหว่างโจทก์กับจำเลยในเรื่องภาระการ พิสูจน์ แล้วแต่ว่าคู่ความฝ่ายใดจะเป็นผู้กล่าวอ้างข้อเท็จจริงใหม่ขึ้นมา หรือข้อสันนิษฐานตาม ข้อเท็จจริง ข้อสันนิษฐานตามกฎหมาย หรือข้อเท็จจริงที่อยู่ในความรู้เห็นโดยเฉพาะของคู่ความ ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังนั้น ภาระการพิสูจน์มีความหมายในเชิงบทบาทคือ การมีบทบาทหน้าที่ใน การนำพยานหลักฐานเข้าสืบพิสูจน์ เพื่อจะทำให้ผู้พิพากษาเชื่อในความมีอยู่จริงของข้อเท็จจริง ในคดี หรือเป็นเรื่องที่ว่าใครจะต้องเป็นผู้นำพยานหลักฐานมาพิสูจน์ในคดี ดังนั้น ภาระการ พิสูจน์จึงเป็นเรื่องของคู่ความที่จะต้องนำพยานหลักฐานมาสืบพิสูจน์ ไม่ว่าจะเป็นคู่ความใน ระบบวิธีพิจารณาคดีระบบใด ทั้งระบบไต่สวนและระบบกล่าวหา ระบบวิธีพิจารณาคดีจะเป็น ระบบไต่สวนหรือระบบกล่าวหา จึงไม่มีผลต่อภาระการพิสูจน์ของคู่ความ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของรัตติยา ทาทอง กล่าวว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา ตามประมวล กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 บัญญัติว่า “ให้ศาลใช้ดุลพินิจชั่ง น้ำหนักพยานหลักฐานทั้งปวง อย่าพิพากษาลงโทษจนกว่าจะแน่ใจว่ามีการกระทำความผิดจริง และ จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น เมื่อมีความสงสัยตามสมควรว่าจำเลยได้กระทำความผิดหรือไม่ ให้ยกประโยชน์แห่งความสงสัยนั้นให้จำเลย” จะเห็นได้ว่า การชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานมาตรา 227 เป็นเรื่องดุลพินิจของศาล ไม่มีกฎหมายกำหนดเกณฑ์การชั่งน้ำหนักแต่อย่างใด แต่การใช้ ดุลพินิจดังกล่าวไม่ได้หมายความว่า เป็นดุลพินิจตามอำเภอใจปราศจากขอบเขตไม่เช่นนั้นแล้ว การกระทำของจำเลยอย่างเดียวกัน ผู้พิพากษาศาลหนึ่งอาจวินิจฉัยว่าเป็นความผิด และอีกศาล อาจวินิจฉัยว่าไม่เป็นความผิด การใช้ดุลพินิจจึงต้องเห็นชอบด้วยเหตุผลเบื้องต้นในการใช้ ดุลพินิจชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญา และต้องอยู่ภายใต้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา มาตรา 227 ซึ่งเป็นหลักกฎหมายที่ศาลมีอิสระที่จะใช้อำนาจตามบทบัญญัติ ดังกล่าวเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานต่าง ๆ เพื่อใช้สำหรับประกอบดุลพินิจของศาล เพื่อการชั่ง น้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และสอดคล้องกับเจตนารมณ์ ของบทบัญญัติมาตรา 227 ที่ต้องการคุ้มครองสิทธิของจำเลยไม่ให้ถูกลงโทษ เว้นแต่ศาลจะเชื่อ โดยปราศจากข้อสงสัยว่ามีการกระทำความผิดจริง จำเลยเป็นผู้กระทำความผิดนั้น ด้วยเหตุนี้ ควรมี การแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 มาตรา 227/1 เพื่อกำกับหรือกำหนดการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความชัดเจนขึ้น (รัตติยา ทาทอง, 2555)

จากการเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานใน คดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เห็นได้ว่า หลักโยนิโสมนสิการเป็นหลักแห่งการพัฒนาด้านปัญญา

อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการคิด วิเคราะห์ วิจักษ์ ข้อมูลทั้งหลาย หรือการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เป็นการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตรงตามความเป็นจริง คิดหาเหตุผล สืบถึงต้นเค้า แยกแยะปัญหาหรือสิ่งนั้น ๆ ออกให้เห็นตามสภาวะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งปัจจัย หากนำไปประยุกต์โดยผสมผสานให้สอดคล้องกับกาลามสูตรเป็นการสนับสนุนความเชื่อให้เกิดประโยชน์คือ ก่อนที่จะเชื่อต้องพิจารณาด้วยสติและปัญญา มีความเชื่อประกอบด้วยเหตุมีผล ไม่มโน (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2555) ดังนั้น หลักการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการชี้แจงให้นักพยานหลักฐานได้ เพื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจวินิจฉัยอย่างยุติธรรม จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ. 2477 มาตรา 227 ให้มีการกำหนดการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความชัดเจน ซึ่งมีปัญหาคลายคลึงกับงานวิจัยของพร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์ กล่าวว่า ปัญหาในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแบ่งเป็น 2 ประเด็น ดังนี้ ประเด็นแรกมาตรา 226/1 เปิดโอกาสให้ศาลสามารถรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบได้ โดยการชี้แจงน้ำหนักระหว่างคุณค่าของพยานหลักฐานกับการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน แต่ในมาตรา 226 มาตรา 84/4 วรรคท้าย และมาตรา 134/4 วรรคท้าย เป็นบทตัดพยานหลักฐานเด็ดขาด ไม่รับฟังพยานที่ได้มาเนื่องจากการฝ่าฝืนกระบวนการของกฎหมาย ซึ่งหลักการรับฟังดังกล่าวต่างจากหลักการรับฟังพยานหลักฐานลักษณะเดียวกันในกฎหมายต่างประเทศ ประเด็นที่สอง ปัจจัยที่ใช้ประกอบการใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบที่บัญญัติไว้ในมาตรา 226/1 วรรคท้าย ยังไม่ชัดเจน และไม่ครอบคลุมเพียงพอที่จะประกอบการใช้ดุลพินิจได้อย่างครบถ้วน (พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์, 2560) จากการศึกษาวิจัยพบว่า การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของประเทศไทยแตกต่างกับต่างประเทศในหลายประเด็น ประเทศมีบทตัดพยานหลักฐานโดยเด็ดขาด แต่ในต่างประเทศจะมีข้อยกเว้นเพื่อเปิดโอกาสให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบเสมอ เพื่อเป็นการยืดหยุ่น ปรับใช้หลักกฎหมายให้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงในแต่ละกรณี โดยข้อยกเว้นที่แต่ละประเทศยึดถือมีความแตกต่างกันตามแนวความคิดในการรับฟังพยานหลักฐานของประเทศนั้น ๆ และในบางประเทศยังมีการกำหนดปัจจัยประกอบการใช้ดุลพินิจอย่างละเอียด เพื่อเป็นแนวทางให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบอย่างรอบคอบ ดังนั้น เพื่อให้การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยสอดคล้องกับการรับฟังพยานหลักฐานตามหลักสากล และเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกยุติธรรมทางอาญา จึงควรมีการแก้ไขปรับปรุงให้มีข้อยกเว้นในการรับฟังพยานหลักฐานในบทตัดพยานหลักฐานเด็ดขาด และควรเพิ่มปัจจัยประกอบการใช้ดุลพินิจในมาตรา 226/1 วรรคท้ายให้มีความชัดเจน และครบถ้วนยิ่งขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการใช้ดุลพินิจรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบของประเทศไทยต่อไป

สรุป/ข้อเสนอแนะ

ด้านการวิเคราะห์แนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน แนวคิดทางกฎหมายของประเทศไทยในอดีตมีพื้นฐานการบัญญัติกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายนับตั้งแต่สุโขทัย ล้านนา ล้านช้าง ออยุธยา และธนบุรี จนกระทั่งถึงยุคสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนการเปลี่ยนแปลงระบบกฎหมาย ประเทศไทยยังคงยึดถือหลักธรรมในพุทธศาสนาเป็นแนวทางควบคุมไปกับการบัญญัติกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมาย เห็นได้ว่าหลักธรรมโยนิโสมนสิการเป็นหลักธรรมที่เคยบัญญัติสอดแทรกอยู่ในกฎหมายต่าง ๆ และใช้มาเป็นเวลานาน แต่หลังจากการปรับปรุงจัดระบบกฎหมายตามแนวคิดของต่างประเทศ หลักโยนิโสมนสิการก็ถูกยกเลิกไปโดยปริยาย ด้านแนวความคิดและหลักกฎหมายที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาตามกฎหมายไทยปัจจุบัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 227 วรรคหนึ่ง และวรรคสอง จากบทบัญญัติของกฎหมายดังกล่าวให้อำนาจศาลในการใช้ดุลพินิจในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในข้อเท็จจริงที่คู่ความทั้งสองฝ่ายนำเสนอสืบทั้งปวง และกำหนดให้โจทก์มีภาระการพิสูจน์ความผิดของจำเลยถึงระดับมาตรฐานการพิสูจน์ปราศจากข้อสงสัย หากโจทก์พิสูจน์ไม่ถึงระดับดังกล่าวและมีความสงสัยตามสมควร ศาลต้องยกประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย และด้านเสนอแนวความคิดหลักโยนิโสมนสิการไปประยุกต์ใช้ ปรับปรุง แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อกำหนด หรือข้อแนะนำเกี่ยวกับการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานในคดีอาญาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น การนำหลักโยนิโสมนสิการเป็นหลักแห่งการพัฒนาด้านปัญญอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการคิดวิเคราะห์ วิจัย วิจารณ์ ข้อมูลทั้งหลาย หรือการใช้ความคิดอย่างถูกวิธี เป็นการรู้จักมอง รู้จักพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ตรงตามความเป็นจริง คิดหาเหตุผล สืบถึงต้นเค้าแยกแยะปัญหาหรือสิ่งนั้น ๆ ออกให้เห็นตามสถานะและตามความสัมพันธ์สืบทอดแห่งปัจจัย หากนำไปประยุกต์โดยผสมผสานให้สอดคล้องกับกาลามสูตรเป็นการสนับสนุนความเชื่อให้เกิดประโยชน์คือ ก่อนที่จะเชื่อต้องพิจารณาด้วยสติและปัญญา มีความเชื่อประกอบด้วยเหตุมีผล ไม่ม่งมาย ดังนั้นหลักการดังกล่าวสามารถนำมาใช้เป็นแนวทางในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐานได้ โดยศาลต้องวิเคราะห์จากพยานหลักฐานทั้งปวง ต้องตรวจดูให้แน่ใจว่าพยานหลักฐานต่าง ๆ นั้นสมเหตุผลพอที่วิญญูชนจะลงความเห็นว่าเป็นจริงหรือไม่ มีเหตุผลเพียงพอหรือไม่ และความเชื่อนั้นต้องเกิดจากข้อเท็จจริงที่เลือกเฟ้นโดยสุชมรอบคอบประกอบด้วยเหตุผล โดยคำนึงถึงหลักวิชาจิตวิทยาพยาน วิทยาศาสตร์ และความก้าวหน้าทางวิชาการสมัยใหม่ประกอบขึ้นเป็นเหตุผล ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป คือ ควรศึกษาเกี่ยวกับคำพิพากษาคดีที่ผิดพลาดส่งผลกระทบต่อคู่ความหรือบุคคลที่เกี่ยวข้องอย่างไรบ้าง ค่าใช้จ่ายสำหรับคู่ความในการดำเนินคดีอาญานับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งคดีถึงที่สุด

เอกสารอ้างอิง

- จรัส เตชะวิจิตร. (2556). กระบวนยุติธรรมในการพิจารณาคดีอาญาวิธีพุทธ. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพัฒนาข้าราชการฝ่ายตุลาการศาลยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม.
- ณรงค์ ใจหาญ. (2562). การปฏิรูปการศึกษานิติศาสตร์. เรียกใช้เมื่อ 1 สิงหาคม 2562 จาก <https://www.siamrath.co.th /n/3797>
- พร้อมพรรณ ชลถาวรพงศ์. (2560). การรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาโดยมิชอบตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขา นิติศาสตร์. จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). (2555). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. (พิมพ์ครั้งที่ 23). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ผลิธรรม.
- พระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญา พุทธศักราช 2477. (2477). ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 (7 มีนาคม 2477).
- พระสมนึก จรโณ. (2561). โยนิโสมนสิการ: หลักการคิดที่เหมาะสมกับคนไทยในยุค 4.0. ในการสัมมนาวิชาการระดับชาติ มจร. ครั้งที่ 4. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ภูมิรินทร์ บุตรอินทร์. (2562). การใช้เหตุผลทางนิติศาสตร์. (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560). ราชกิจจานุเบกษา เล่ม 134 ตอนที่ 40 ก (6 เมษายน พ.ศ. 2560).
- รัตติยา ทาทอง. (2555). หลักความเป็นอิสระในการชั่งน้ำหนักพยานหลักฐาน: วิเคราะห์การกำหนดมาตรฐานการชั่งน้ำหนักพยานตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พ.ศ.2477 มาตรา 227/1. ใน วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขานิติศาสตร์. มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Kitboon, A. (2015). Forensic Evidence on Social Justice. Bangkok: Ministry of Justice.
- Sinloyma. P. (2017). Solving Crime Problems with Forensic Science. Bangkok: Office of Justice Affairs.